

Schriftlezing: Matteüs 22:34-40; Romeinen 3:9-31

Tekst: Zondag 2

Ps. 95:1,3,4

Gez. 176^a:1 en 13

Ps. 143:1,2,9,10

Lb. 423:1,2,3,4

Gez. 69

Gehouden te: Baflo, 17-04-11 (9.30 uur)

Thema: Spiegel en spil

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

Als u zondagsmorgens de tien woorden van de wet hoort voorlezen, doet dat u iets? Wat denkt u dan? Wat voelt u dan?

Denkt u elke zondagmorgen: "O God, wat ben ik er ellendig aan toe! Wat ben ik een zondig mens. Wat bak ik ontzettend weinig van de gehoorzaamheid en de liefde die God vraagt. O God, wees mij, zondaar, genadig?"

Of hoor je tien geboden beleefd, maar verder ongeïnteresseerd aan? Beleef je het als een verplicht nummer in de eredienst met de bijgedachte: "Waar staat in de Bijbel, dat je elke zondag de tien geboden moet lezen?" Het raakt je hart niet meer.

We merken allemaal, dat onder de wet je gedachten heel gemakkelijk afdwalen. Dat heb je als predikant zelfs, wanneer je de geboden voorleest. En heel gemakkelijk vergis je je dan, terwijl je de 10 geboden wel kunt dromen, bij wijze van spreken.

Er is dus alle reden om eens kritisch naar onszelf te kijken bij ons luisteren naar Gods wet. En ons, jongeren en ouderen, te bezinnen op de vraag: "Hoe werkt dat nu bij mij: Ik ken mijn ellende uit de wet van God?"

Die vraag legt ons leerboek op ons bordje vandaag. Zondag 2 van de catechismus is immers aan de beurt. "Ik ken mijn ellende uit de wet van God," belijden we. Dat is een geloofsuitspraak.

En dan heeft het ook nog te maken met 'gelukkig leven', zegt antwoord 2.

"Wat moet u weten om door deze troost gelukkig te leven en te sterven? Ten eerste hoe groot mijn zonden en ellende zijn..."

Troost, geluk, zonden, ellende, wet... Dat is wel een heel vreemd stel woorden in mensenogen. Een wonderlijke combinatie. Hoe vallen ze met elkaar te rijmen?

Er mist in dit rijtje een verbindende schakel, een overkoepelend begrip. Namelijk het liefhebben, de liefde. De liefde van God, de liefde voor God en voor de naasten.

Door de liefde krijgt de wet van God kleur en diepgang.

Hoe? Door wie? Door de Heer Jezus Christus. Want God heeft Hem zijn wet in handen gelegd. Zo leert Hij mij met Gods wet in de hand mijn zonden en ellende kennen. Dan is het minder eng, terwijl het beslist niet minder diep gaat. Integendeel, moeten we zeggen.

Ik vat de boodschap van de preek als volgt samen:

Spiegel en spil

Of: Hoe Gods wet in Christus' hand mij bewust maakt van mijn ellende

1. Spiegel

Vraag en antwoord 3 van de catechismus kun je gemakkelijk uit je hoofd leren.

Catechisanten hoeven daar weinig moeite voor te doen.

"Waaruit kent u uw ellende? Uit de wet van God."

Als alle catechismusantwoorden zo kort waren en zo gemakkelijk...

Maar zeg nu eens, hoe dat werkt. Dat is een stuk moeilijker. Uit de wet van God...

Haal ik mijn ellende dan uit de wet van God? Zit het daarin verpakt of verstopt? Moet ik het daaruit pellen of zo? Zeg het maar eens met je eigen woorden!

De catechismus verwijst hier naar één bijbeltekst, Romeinen 3:20, met name naar de laatste woorden.

"...want juist de wet leert ons de zonde kennen."

Maar wordt het daar duidelijker van? Eerlijk gezegd zegt het me nog niet zoveel, als ik die woorden alleen lees. En al helemaal niet als ik ze isoleer van het verband waarin Paulus deze woorden schrijft.

"De wet leert ons de zonde kennen." Oké, dat zal waar wezen. Maar hoe dan? Hoe werkt dat? Wat is de rol van de wet in dat bewustwordingsproces bij de gelovigen? Het helpt in elk geval al, wanneer we het verband waarin die woorden staan meenemen en meewegen.

Paulus stelt hier ook de vraag: *"Wat betekent dit alles? Zijn we als Joden nu bevoordeeld?"* Zijn wij beter dan de niet-Joden? Nee, beslist niet, is zijn antwoord uit de Bijbel.

"Zo staat er ook geschreven:

'Er is geen mens rechtvaardig, zelfs niet één,

er is geen mens verstandig,

er is geen mens die God zoekt." (Rom. 9:10,11)

Alle mensen zijn gelijk, wat dit betreft. Gelijke monniken, gelijke kappen, of je nu leeft onder de wet of niet.

Na een aantal aanhalingen uit de Bijbel schrijft Paulus dan in vers 19 en 20:

"Wij weten dat de wet in alles wat hij zegt alleen tot degenen spreekt die aan de wet zijn onderworpen. Maar uiteindelijk wordt ieder mens het zwijgen opgelegd en staat de hele wereld schuldig voor God. Daarom is voor hem geen sterveling onschuldig omdat hij de wet naleeft, want juist de wet leert ons de zonde kennen."

Daar heb je de functie van de wet. Niet de enige functie, die de wet van God heeft. Maar de functie, waar het in zondag 2 over gaat. De wet is een instrument, waardoor de mens zich bewust wordt van zijn zonden en ellende. God heeft zijn wet die functie gegeven. Gods wet maakt mij bewust van mijn ellende. Daarvoor moet je die wet wel kennen. Moet je met die wet te maken hebben en er onder geplaatst zijn. Zoals het volk van God.

Heel veel mensen, die de Bijbel niet kennen, hebben best door dat het allemaal niet goed zit in de wereld en in hun leven. Er is ellende genoeg om hen heen. En ze denken er ook over na waar dat kwaad vandaan komt.

Maar pas in de confrontatie met de wet van God wordt de mens zich ervan bewust, dat hij zondigt tegen God en tegen zijn naasten. En dan dringt het bij hem door, dat dit zijn ellende is.

Als je jouw leven afzet tegen wat God van je vraagt, dan word je je bewust van je fouten en je missers. En je beseft dat het om meer gaat dan om oppervlakkige en incidentele uitglijders. Maar dat je hart verkeerd gericht staat, als het aan jou ligt. Daar kom je achter als je leven gespiegeld wordt aan de wet van de Heer. God geeft de wet aan ons als een spiegel.

In een spiegel kun je zien hoe je er uit ziet. Hoe je nieuwe kleren staan. In een spiegel zie je je gezicht, je grijze haren, je rimpels, je scheve neus, je mee-eters en jeugdpuistjes, waar je als puber zo van baalt. Als er geen spiegels waren, zou je niet eens weten hoe je gezicht er uitzag. Rare gedachte eigenlijk.

Met de wet als spiegel kun je ook naar jezelf kijken. Zelfs meer dan oppervlakkig. Verder dan je kleren en je huid. God houdt je de spiegel van zijn wet voor om in je hart te kijken. Hoe bedorven en beschadigd het er van binnen bij je uitziet. En dan moet je als gelovige je ogen niet afwenden. Ook al schrik je van wat je daar binnen tegen komt.

Laat het maar een heilzame schrik zijn. Zodat je je ogen beschaamd opslaat naar God en naar de Heer Jezus Christus. "O God, wees mij zondaar genadig. Want wat ziet het er bij mij slecht uit van binnen. Ben ik dat?"

God houdt je zijn spiegel niet voor om er oppervlakkig in te kijken. Dan kan het lijken, dat het er nog wel aardig netjes uit ziet van binnen. "Och, het valt niet tegen," denk je dan. "Er zitten wel wat rimpeltjes, een paar onvolkomenheden. Maar ik kom er toch nog wel aardig vanaf. Ik ken wel mensen bij wie het minder is."

Dat dacht de rijke jongeling ook. Hij kwam bij de Heer Jezus met de vraag: "Wat moet ik doen om behouden te worden?"

"Onderhoud Gods geboden," antwoordde Jezus. "Dat heb ik van jongs af gedaan," zei hij. "Wat ontbreekt er dan nog?" Hij vond, dat hij het tot nu toe keurig had gedaan. Maar er bleef toch iets knagen.

Dat merk je bij de Farizeeër uit Jezus' gelijkenis van de farizeeër en de tollenaar niet. "O God, ik dank u, dat ik niet ben als de anderen, zoals bijvoorbeeld die tollenaar daar in de hoek. Ik vast twee keer per week. Ik geef 10% van alles wat ik verdien. Ik....."

Zij dachten ook wel na over hun leven. Zij keken ook wel in de spiegel van de wet. Maar ze zagen hun ellende niet. Ze hadden niet door, dat zij de liefde tot God en hun naasten misten. Die naaste is dan in hun concrete geval de Heer Jezus zelf.

Dat wil Jezus hen laten ontdekken. Bij die rijke jonge man in elk geval wel. "Verkoop wat je hebt," zegt de Meester. "Geef het aan de armen en kom dan met Mij mee."

God geeft zijn wet niet om mensen een hoge score te laten krijgen. Om zichzelf die hoge score te geven. Paulus schrijft immers in Romeinen 3:20: "*Daarom is voor hem (= God) geen sterveling onschuldig omdat hij de wet naleeft.*"

Gods wet brengt juist de schuld van ieder mens aan het licht. Hij zet daarvoor de wet als spiegel bij je neer. Want de Heer wil, dat ik mij er van bewust ben dat ik zondig. En dat dit nu juist mijn ellende is.

"Ja," zegt de catechismus, "God wil, dat ik als gelovige er achter kom, dat ik er naar mijn aard op uit ben om God en mijn naaste te haten." Dat is wel even wat anders

dan een paar rimpels of jeugdpuistjes in mijn gezicht of wat rare plooiën in mijn hart. Dat is echt schrikken! Rotspiegel!

O, wat zeg ik nou? Ik hoef niet op de spiegel te schelden. Het ligt niet aan dat ding, dat ik zo slecht ben. Dat ligt aan mijzelf. Het ligt ook niet aan de wet. Die is hier alleen maar spiegel, waar God mij in laat kijken.

Maar gelukkig, die spiegel hangt niet ergens los te bungelen. Maar God heeft hem in handen gelegd van de Heer Jezus Christus. Hij heeft Gods wet vervuld in zijn leven met zijn hart, met zijn mond en met zijn handen. Oftewel: "met geheel zijn hart, met geheel zijn ziel en met geheel zijn verstand."

Gods wet had de liefde van zijn hart. "Zie hier ben ik om uw wil te doen, o God." Dat was zijn lijfspreuk en zijn wachtwoord.

Gods wet ligt in de handen van Christus. Hij hanteert dan ook de spiegel en laat ons daarin kijken. En dan zien we ons zelf. Maar dan moeten we vooral ook Hem ontdekken.

Iemand schreef: "De spiegel van de wet kan alleen een echt ontdekkende spiegel zijn, als zij venster is op Christus."¹

De spiegel van de wet is dus wel een bijzondere spiegel. Het is een 'doorkijkspiegel'. Op de manier van een spiegelwand in een warenhuis of op een politiebureau. Jij kijkt in een spiegel, maar van achter de spiegel word je in de gaten gehouden, of je niks wegpikt uit de winkel. Of om een dader te herkennen.

Maar bij deze 'doorkijkspiegel' is het toch net anders. Je kijkt in de spiegel en je ziet je zelf en je zondige hart en al je ellende. Maar je mag er ook doorheen kijken, en dan zie je Christus. Je hebt een venster op Hem en op zijn kruis.

Dat maakt jouw ellende niet minder erg. Juist niet. Het wordt des te duidelijker.

"Want je zonde maakt God zo woedend dat Hij liever zijn enige Zoon met de kruisdood heeft gestraft, dan dat hij die zonde onbestraft liet." Zegt het eerste avondmaalsformulier.

In de handen van Christus is Gods wet geen zweep of gesel, waarmee Hij ons slaat en opjaagt. Geen onbarmhartige spiegel, maar wel een heel ontdekkende spiegel. Christus heeft Gods wet als spiegel in handen. Hij maakt duidelijk waar het in die wet om gaat. Om de liefde, om het liefhebben van God en de naaste als onszelf. Oei, wat gaat er bij ons dan veel mis, als het om de liefde gaat. Wat een ellende!

2. Spil.

Spiegel en spil. Of: hoe Gods wet in Christus' hand mij bewust maakt van mijn ellende.

Waar draait het in Gods wet om? Om de liefde. Dat leert Christus ons in een samenvatting. Die samenvatting vinden wij in Matteüs 22:37-40 en ook in Marcus 12:29-31. Die samenvatting van Gods wet is als een leermoment in het leerboek van de kerk opgenomen. Als een basisgegeven, dat je als christen in elk geval moet weten. Hier draait het om in Gods wet, zegt de Heer Jezus.

---

¹ H.G. de Graaff, in *Kennen en Vertrouwen*, Handreiking bij de prediking van de Heidelbergse Catechismus, Zoetermeer 1993, p. 33.

Bij Gods wet moeten we niet denken aan een heel pakket geboden, een heel systeem van regels, waaraan je je als mens te houden hebt. Het gaat zelfs niet in de eerste plaats over de 10 geboden.

Maar Gods wet is Gods evangelie naar zijn vraagkant. Gods boodschap naar zijn verplichtende karakter. Gods onderwijs (zijn thora) over hoe Hij wil dat wij als gelovigen leven zullen. Gods wet is zijn wil en verlangen ten opzichte van ons. Ook dat komt duidelijk uit in de samenvatting van de Heer Jezus.

Die samenvatting gaat bij ons heel gemakkelijk een eigen leven leiden. Daarom moeten we ook hier even op het verband letten. In welke situatie de Heer Jezus deze woorden spreekt.

Dat is niet een rustige onderwijssituatie van de Meester en zijn leerlingen en andere hoorders daar omheen. Het is een uiterst gespannen en vijandige situatie. De Joodse leiders doen alle mogelijke pogingen om Jezus met strikvragen in de val te lokken. Ze zoeken een aanleiding om Hem te kunnen aanklagen, veroordelen en doden. De plannen daarvoor hebben ze al klaar. Nu moeten ze Hem nog in de val lokken.

Dat lukt ze niet. De Sadduceeën, die Hem een strikvraag hebben gesteld over de opstanding, druipen af. Dan zien de schriftgeleerden uit de partij van de Farizeeën hun kans schoon. Ze overleggen en ze wagen een schot.

"Meester, wat is het grootste gebod in de wet?"

Elke Joodse jongen zou gemakkelijk het antwoord kunnen geven op die vraag. Het wordt elke dag opgezegd door de Joden.

"Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige!

Heb daarom de HEER lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten."

De bekende woorden uit Deuteronomium 6:4 en 5.

Waarom vraagt die Farizeër dat dan aan de Heer Jezus? Ze hebben gezien hoe Jezus met goddelijk gezag optreedt. Pas nog heeft Hij de tempel schoongeveegd.

"Hij treedt op alsof Hij God zelf is, alsof Hij de HEER is. Terwijl de HEER de enige God is. Hij verdringt de enige God."

Dat is de indruk van de hoeders van de wet. Daar gaat Jezus volgens hen gigantisch de mist in. Zijn optreden grenst aan godslastering. Dat vinden ze nu al.

Kijk, op deze manier krijgt de vraag van de Farizeër een ander karakter. Het is echt een strikvraag. Hij vraagt naar Jezus' samenvatting van Gods wet, in de hoop Hem te kunnen pakken.

Jezus geeft eerst het normale antwoord uit Deuteronomium. "Kort en goed: alleen de HEER dienen en Hij helemaal." Dat is het grote en eerste gebod, zegt Jezus.

Maar Hij voegt er iets aan toe. Een zinswending die ons vertrouwd geworden is.

Maar die voor de wetgeleerde overrompelend moet zijn geweest. Want als ze vroegen naar het allereerste gebod, verwachten ze helemaal niet iets over een tweede, een volgend gebod.

"De eerste eis is: De HEER alleen dienen en helemaal! Een tweede, gelijke eis is de volgende: Bemin uw naaste als u zelf!"

Dat is een heel scherp en heel concreet woord in de richting van deze wetgeleerde en zijn partijgenoten. Want wie is die naaste die hij moet liefhebben? Dat is de Heer Jezus zelf. Maar zij benaderen Hem slinks met strikvragen en zelfs hebben ze concrete plannen om Hem te doden. Zij haten Hem letterlijk en heftig. En dan komen ze bij Jezus om te kijken of Hij nog wel orthodox is. Een vrome dekmantel voor hun

eigen ongeloof en liefdeloosheid. Jezus licht die dekmantel op. Hij laat hen in de spiegel van Gods wet kijken en ontbloot hun boze hart.

Jezus laat zien dat er geen groter gebod is dan deze twee geboden die één zijn. Die je dus niet los van elkaar kunt verkrijgen. God vraagt in zijn wet maar één ding: Hem alleen en helemaal liefhebben en je naaste als jezelf.

"Daar draait het om in heel de Bijbel," zegt onze Meester. "Dat is de spil waarom de wet en de profeten draaien."

"Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat."

In de vertaling NBG51: *"Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten."*

Je kunt deze woorden ook weergeven met: "In deze twee geboden hangt heel de Schrift."

Het ene, tweeledige gebod van de liefde, is het draaipunt van heel de Bijbel.

Voorbeeld: een deur hangt minimaal in twee hengsels. Daar draait de deur op, daar draait de deur om. Dus, vast punt geeft speelruimte. Het komt heel precies om een deur goed af te hangen. Als je de beide hengsels niet precies in één lijn vastmaakt, kan de deur niet draaien. Hij knarst en kraakt. Hij blijft dicht of hij valt eruit, als je er toch aan rukt.

Zo is het bij de Schrift ook, bij de wet en de profeten en de psalmen. Het draait – en neem dat maar heel letterlijk – om het dubbelgebod van de liefde: de HEER liefhebben en de naaste als jezelf. Dat is de spil, waar Gods wet in draait. Het dubbele hengsel van de deur van de Schrift. Dat is het allereerste, het allergrootste gebod. Dat is de samenvatting van Gods wet, zijn onderwijs.

Verbind dit maar eens met het eerste beeld van de wet: de spiegel. Spiegel en spil, ook een vreemde combinatie misschien. Het zijn inderdaad twee heel verschillende beelden. Maar in de handen en het onderwijs van de Heer Jezus zijn ze nauw verbonden en zeggen ze hetzelfde.

Christus draait de spiegel ook in de richting van de spil van de Schrift en Hij zet daar ons hart naast. Hij laat het spotlight van de wet bij ons naar binnen vallen. Hij onthult daar barmhartig onze ellende.

Christus heeft Gods wet in handen. Hij wil ons er aan spiegelen. En Hij zegt: "Neem die spiegel nu ook zelf in handen. Kijk eens waar het bij God om draait. En wat zie je dan in je hart? Wat kom je tegen in je binnenste? Toe wees eens eerlijk."

Mijn zonde, mijn ongehoorzaamheid, mijn opstand tegen God, mijn liefdeloosheid.

Mijn zondige aard, die er op gericht is God en de naaste te haten, dat is afstand van hem nemen, hem negeren.

O, wat verschrikkelijk! Wat een ellende! Ben ik dat?

O God, wees mij zondaar genadig. En open voor mij het venster op Christus.

Amen